

Agnieszka Fluda-Krokos
<http://orcid.org/0000-0002-0934-8965>
Uniwersytet Jagielloński
agnieszka.fluda-krokos@uj.edu.pl
DOI: 10.35765/pk.2025.4801.10

Te rachunki, percepty i ekspensy – rozliczenia finansowe jako źródło do badań krakowskiego cechu barchaników

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono wybrane dokumenty przechowywane w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie, dotyczące działalności cechu barchaników krakowskich – sygn. rkps 1571: *Akta krakowskich farbiarzy, barchaników i tkaczy (1764–1845)*, zrzeszającego wytwórców oraz handlujących barchanem. Jako zgromadzenie rzemieślników cech posiadał m.in. własny statut, skrzynię zwaną ladą, a jego działalność miała na celu ochronę interesów tej grupy zawodowej. Analizie poddano dochody i wydatki cechu oraz ich rodzaje, a także codzienne potrzeby związane z obsługą zrzeszonych i wypełnianiem zapisów wynikających ze statutów. Integralną częścią tekstu jest aneks zawierający edycję źródłową dziewięciu rozliczeń finansowych cechu.

SŁOWA KLUCZE: Kraków, rzemieślnik, barchan, cech, finanse

ABSTRACT

These Bills, Percepts, and Expenses – Financial Records as a Source for Research on the Kraków Fustian Guild

The article presents selected documents preserved in the Scientific Library of the Polish Academy of Arts and Sciences and the Polish Academy of Sciences in Krakow, which concern the activities of the Krakow fustian guild. The focus is on manuscript no. 1571: *Files of Krakow dyers, fustian makers and weavers (1764–1845)*, an association which brought together fustian producers and traders. As a guild, it had, among other things, its own statute and a chest called a *lada* (guild box). The guild's activities aimed to protect the interests of this professional group. The analysis covers the guild's income and expenses, their categories, and the daily necessities related to supporting members and fulfilling the provisions of the statutes. An integral part of the text is an annex containing a critical edition of nine financial records of the guild.

KEYWORDS: Krakow, craftsman, fustian, guild, finances

Sugerowane cytowanie: Fluda-Krokos, A. (2025). *Te rachunki, percepty i ekspensy – rozliczenia finansowe jako źródło do badań krakowskiego cechu barchaników*. © ⓘ *Perspektywy Kultury*, 1(48), ss. 137–169. DOI: 10.35765/pk.2025.4801.10

Nadesłano: 30.09.2023

Zaakceptowano: 02.02.2025

Wstęp

Rozważając funkcjonowanie strojów w kulturze, oddzielną uwagę należy poświęcić tym grupom zawodowym, dzięki którym ubrania były dostępne – rzemieślnikom zrzeszonym w cechach, gromadzących zarówno wytwórców, jak i handlarzy. Jak zauważył Feliks Kiryk (Kiryk, 2007, s. 77), w najstarszej księdze miejskiej Krakowa już w XIV w. odnotowano „tak wielu rękodzielników różnych specjalności, że trudno wątpić w istnienie organizacji rękodzielniczych”. W świetle podawanych statystyk¹ istniejących niegdyś cechów krakowskich, kazimierzowskich i kleparskich² było w kolejnych latach: 1400 r. – 18, 1450 r. – 31, 1550 r. – Kraków 40, Kazimierz – 14, 1650 r. – 44, 1700 r. – 28, 1741 – 47, 1787 – 48 (Klepacka, 1957, s. 9, 13, 14).

Cech tworzyli rzemieślnicy trudniący się konkretnym rodzajem rzemiosła, ale istniały także cechy łączące kilka rodzajów pokrewnych wytworników, np. barchannicy i tkacze czy barchannicy i farbiarze. Zgodnie z zasadami wystarczyło czterech mistrzów, by cech założyć, jednak jak zauważył F. Kiryk (Kiryk, 2007, s. 78) – „w rzeczywistości cech przy owej minimalnej liczbie majstrów nie mógł się utrzymać”, dlatego też zazwyczaj mistrzów było więcej, a w hierarchii cechowej obecni byli także uczniowie i czeladnicy. Przymus przynależenia do cechu oraz coraz częstsze pojawianie się rzemieślników niezrzeszonych (tzw. partaczy czy przeskodników), oferujących swoje usługi i towary, wywoływały sprzeciw braci cechowej oraz liczne pisemne skargi do władz miast, z prośbami o uszanowanie przywilejów i przestrzeganie ich zasad. Pomimo reakcji, potwierdzania zapisów przywilejów i nakładania kar, działalność ta jednak rozwijała się (Kiryk, 2007, s. 80).

Głównym miejscem handlu były kramy rzemieślnicze – najsłynniejsze krakowskie istniały w Sukiennicach. Towary oferowali tam m.in. piekarze, powroźnicy, garncarze, czapnicy, a czynsz za wynajem wynosił od 21 groszy do 1 grzywny³ rocznie (Kiryk, 2007, s. 78). Placem targowym była także tzw. tandeta, czyli obecny Mały Rynek (Kucia, 2010, s. 265) – sprzedawali tam m.in. nożownicy, kowale, iglarze, farbiarze, garbarze, tkacze i barchannicy, którym poświęcony jest niniejszy tekst.

1 Cechów zrzeszających rzemieślników tego samego fachu mogło być kilka.

2 Kleparz do 1791 r., a Kazimierz do 1800 r. były oddzielnymi miastami.

3 Grzywna – jednostka masy.

Cech barchanników krakowskich

Barchan – miękka tkanina półwełniana, lniano-bawełniana lub bawełniana, rzadziej czysto wełniana, grubsza od flaneli, o splocie skośnym, ewentualnie atlasowym, lewostronnie drapana, barwiona w żywe kolory lub drukowana. Pochodzi z krajów arabskich, znana w Europie od X w., w Polsce od XIII w. Wyrabiana głównie na Śląsku i w Małopolsce przez barchanników zrzeszonych w cechy od XV w. B. używano na lżejszą odzież, podszewki, ciepłą bieliznę, szlafroki, spódnice, ubranka dziecięce itp. (Turnau, 1999, s. 19).

Tkanina dziś już niemalże nieznana i zapomniana, jednak mająca w Polsce wielowiekową tradycję i zrzeszająca jej wytwórców i handlarzy w cechach.

Linde w wydanym w 1854 r. *Słowniku języka polskiego* odnotował:

barchan (...) tkanina lnianobawełniana. (...) barchannik (...) tkacz barchanowy. (...) Krawcy, barchannicy. (...) barchanowy (...) z barchanu (Linde, 1854, s. 57).

W *Słowniku staropolskim* z kolei przeczytamy: „barchan – tkanina lniano-wełniana”, a jako przykład pierwszego znanego świadectwa cytat z roku 1370 – „Pro duobus barchanis” (w łacińskim zdaniu i według łacińskiej deklinacji), a także np. z roku 1477 – „Jako themv gwalthowi o szvknyya y o barchan, o kthore mnie Borzym poszwął, røk miynął, thako my pomozi boog y szwanthi czyschs” (Śl. stpl., 1953, s. 61). Podano także określenia osób trudniących się produkcją barchanu, wymieniając nazwy ‘barchanista, parchanista, parchinista’ lub ‘barchannik, parchannik’, a w przytoczonych świadectwach użycia wymienione są konkretne imiona i nazwiska, np. „Fideiussit Valentinus parchanista” (1452 r.), „Johannes Nyedzielya parchinista ius habet” (1497 r.), „Nicolaus Blechar parchannik de Janowicze ius habet, debet portare litteram ad Carnisprivium proximum, fideiusserunt seniores parchner” (1493 r.) (Śl. stpl., 1953, s. 62). W etymologicznym wywodzie Aleksander Brückner (Brückner, 1957, s. 15) odnotował „barchan – już w r. 1500, barchanik, barchanowy; z łac. ‘barcanus’, a to z arab. ‘barrakan’; przez romańskie z niem. ‘Barchent’, czes. ‘barchan’; z niem. ‘Barchent’ i rus. ‘barchat’, aksamit; inne postaci: barakan i barkan”. *Wielki słownik języka polskiego* PAN (WSJP, online) z kolei podaje: „st.-w.-niem. barchanz ar. barrakān ‚rodzaj tkaniny’”, a jako definicję: „barchan to l.a. gruba, ciepła tkanina bawełniana, podobna do flaneli oraz l.b. ubranie z barchanu – tkaniny”, a „barchanowy – uszyty z barchanu – tkaniny” (WSJP).

O barchanie Roman Rybarski napisał (Rybarski, 1928, s. 176):

Barchan i ćwielic. Te dwa rodzaje tkanin importuje się do Polski. W Krakowie, Kleparzu i Kazimierzu istnieje co prawda cech barchanników; według statutu krakowskiego z r. 1548 „każdemu z mistrzów cztery się tylko a nie więcej warsztatów będzie mieć godzieło, na których obrusy, ręczniki, cwelichy y płótno tkać i robić podług wolej swojej będą mogli”. Nie mamy jednak pewności, czy oni naprawdę wyrabiali barchany, we właściwym tego słowa znaczeniu; w rejestrach celnych nie natrafiamy na obroty barchanem krakowskim.

Z kolei charakteryzując samą tkaninę, stwierdził (Rybarski, 1928, s. 177):

Odróżnia się dwa rodzaje barchanu: droższy „exterior”, używany widocznie na odzież, i tańszy „futerbarchan”, subducticium, używany na podszewki. Rachunki dworu królewskiego stale notują zakupy barchanu „ulmeri”. Tą nazwą oznaczano barchan pochodzący z Ulm, które to miasto już w wiekach średnich wyspecjalizowało się w produkcji barchanu.

Przytacza także ceny barchanu i wysokość cła w latach 20. wieku XVI: „Od sztuki barchanu bierze się 1 grosz [cła – moje: A.F.K.]; w r. 1520 sztuka barchanu kosztuje 2,05 zł, a więc wynosi ponad 1½ grosza” (Rybarski, s. 299). Z kolei w latach 50. „Od wszelkich kramnych rzeczy, jak jedwabie, płótna, barchan, korzenie, perły, kamienie itd. bierze się «na szacunek», od grzywny 1 gr, czyli niewiele ponad 2% wartości” (Rybarski, 1928, s. 300) i wymienia także dane dot. obrotu barchanem, podając, że w latach 1538/39 w Krakowie było to 20 grzywn, w 1584 – 91 szt. Ogólnie obroty określił jako niewielkie (Rybarski, 1928, s. 177). Zaznacza jednak, że „sporo ćwielicu, podobnie jak i barchanu idzie jako towar nieoznaczony, szacowany na grzywny, i dlatego powyższe cyfry nie mogą być dokładne” (Rybarski, 1928, s. 177). Dodaje także (Rybarski, 1928, s. 255–257), że np. cenę pracy, miary i wymiary gotowych produktów m.in. barchanu regulowały taryfy cen w województwach, w przypadku Krakowa – krakowskiego, mające na celu normowanie i regulowanie cen.

Historia cechów krakowskich opracowana została wybiórczo – są to bowiem bądź studia ogólne, oparte na dokumentach i przedmiotach dotyczących konkretnych zgromadzeń, np. prace Wilhelma Gąsiorowskiego (1860), Władysława Chotkowskiego (1891), Klemensa Bąkowskiego (1903), Kazimierza Kumanieckiego (1906), Adama Chmiela (1922), Stanisława Grodziskiego (1955), Piotra Pawła Gacha (2000) czy katalog zbiorów muzealnych z ogólnym wstępem autorstwa Jadwigi Klepackiej (1957), bądź studia poświęcone jednemu cechowi lub artefaktom z nim związanym, np. Władysław Łuszczkiewicz (1896), Michała Myślińskiego o złotnikach (2011), Franciszka Bardela (1901) i Marcina Gadochy rozprawa o cechu piekarzy (2012), Katarzyny Moskal o krakowskich

i kazimierskich rybakach (2018) czy Sławomira Dryi studia o browarnictwie (2009, 2011, 2012, 2017, 2021).

Według Marcina Fabiańskiego (2000, s. 2), autora tekstu do albumowego wydania *Kodeksu* Baltazara Behema – najsłynniejszego rękopisu iluminowanego z początku XVI w., zawierającego poza przywilejami i statutami miasta Krakowa także akty cechów krakowskich (roty i ustawy), na początku XVI w. w Krakowie funkcjonowało 36 cechów, wśród nich zaś laziennicy, karczmarze, nożownicy, pasamonicy, piwowarowie i słodownicy, płóciennicy, powroźnicy, rzeźnicy, sadelarze i sukienicy, później zaś pojawili się murarze-kamieniarze oraz cieśle-budowniczości. *Kodeks* jest bezcennym i unikatowym źródłem informacji nie tylko tekstowej, lecz także ikonograficznej, zawiera bowiem 25 kunsztownie wykonanych miniatur prezentujących scenki rodzajowe z wnętrza warsztatów rzemieślniczych lub symboliczne przedstawienia związane z cechami. Są to np. *Kram uliczny* (k. 240), *Herb kuśnierzy* (k. 245), *Warsztat piekarsza* (k. 246), *Warsztat krawiecki* (k. 250), *Warsztat złotniczy* (k. 257), *Herb Kapeluszników* (k. 263), *Garncarz* (k. 272), *Ludwisarz* (k. 281).

Cech barchanników krakowskich – czy to samodzielny, czy też wspólnie z farbierzami – pojawia się w literaturze bardzo rzadko, a informacje o jego funkcjonowaniu są szczątkowe. Jednym ze znanych dokumentów jest statut⁴ z 28 października 1539 r. – *Statuta cechowe barchanników*, wydane w łacińskim oryginale jako edycja źródłowa przez Franciszka Piekosińskiego (1885, s. 492–493). Tekst zatytułowany *Statuta quaedam contuberniorum barchanicorum Cracoviensium, Casimiriensium et Cleparadiensium* dotyczył także barchanników działających w podkrakowskich wówczas miastach – Kazimierz i Kleparz. Kilkadziesiąt lat wcześniej określono już jednak zasady ich działania – w statucie z roku 1456 (Chotkowski, 1891, s. 42) wskazano sposób weryfikacji wyrobów barchanników: starsi cechowi poddawali tkaninę rewizji, by móc nadać wytwórcy gmelek wyciśnięty w ołowiu do oznaczania, będący poświadczeniem najwyższej klasy umiejętności. Wyrabianie tkaniny z wełny nie tylko polskiej, ale z domieszkami z wełny z terenów z Czech lub Wołochów⁵ karano spalaniem materiału i grzywną w wysokości wiardunku⁶. Żegota Pauli wymienia w swoim opracowaniu dotyczącym barchanników (BJ, sygn. 5353,

4 Według R. Rybarskiego statuty rzemieślniczych cechów miały za zadanie „dążność do wszechstronnego uregulowania warunków produkcji i zbytu towarów, wytwarzanych przez ich członków. Wchodzą tu w rachubę dwie sprawy: 1) rola rzemieślnika, jako nabywcy surowca; 2) jego rola jako sprzedawcy. I w jednym, i w drugim wypadku chce się zabezpieczyć prawa rzemieślników, uwolnić ich od konkurencji, wyeliminować zarówno niepotrzebne pośrednictwo, jak i współzawodnictwo między członkami cechu” (Rybarski, 1928, s. 267).

5 Wołochy – tereny Siedmiogrodu i Bałkanów.

6 Wiardunek – dawna polska jednostka monetarna, równa ¼ grzywny.

s. 1) dekret Zygmunta III z 1616 r., przywilej Władysława IV z 14 lutego 1637 r., a z 2 października 1666 r. przytacza zalecenia rajców krakowskich, którzy dla „rozdzielenia roboty fałszywej i partackiej⁷, były koczyki na łokieć wzdłuż i wszerz kosmow na półłokcia⁸, a szlaków także na półłokcia”. W artykule Piotra Pawła Gacha (2000) o prawodawstwie krakowskich cechów barchannicy wymienieni są trzykrotnie, a autor wskazuje, że pierwszy znany drukowany statut to wymieniony już tekst z roku 1539, kolejny z 1548, a potwierdzenie jego wydał w 1585 r. Stefan Batory (obydwa także w pracy Piekosińskiego; Piekosiński, 1885). Z kolei cytowany już F. Kiryk (2007, s. 78) wymienia barchanników jako sprzedających swoje wyroby na tzw. tandecie. Barchannicy pojawiają się także w bardzo cennej i obszernej rozprawie Mateusza Króla (Król, 2023), w której autor przedstawił funkcjonowanie cechów krakowskich od XIV do XVI w., zwracając szczególną uwagę na charakterystykę ich struktur wewnętrznych, sądownictwa cechowego, prawodawstwa i religijnego charakteru zgromadzeń. Autor nie posiłkował się jednak źródłami znajdującymi się w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Publikacja stanowi bardzo dobre źródło informacji bibliograficznej, jak i syntetycznego przedstawienia „funkcjonowania cechów krakowskich w ujęciu historyczno-prawnym” (Król, 2024, s. 29). Opracowań działalności rzemieślników zgromadzonych w cechach doczekał się już także m.in. Gdańsk (Bogucka, 1962, 1984), Lwów (Charewiczowa, 1929), Przemyśl (Arlamowski, 1931) i Toruń (Herbst, 1933; Tandecki, 1983).

Źródła i ich analiza

Prezentowane w aneksie do niniejszego tekstu rękopisy, przechowywane w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w jednostce *Akta krakowskich farbiarzy, barchaników i tkaczy (1764–1845)* [dalej: ABK], zapisane w księgach inwentarzowych pod sygnaturą rkps 1571, a będące przybytkiem do zbiorów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego sprzed roku 1869⁹, są bezcennymi źródłami do badań historii i działalności m.in. wspomnianego cechu barchaników. Całość, obejmująca lata 1764–1845, to dokumenty dotyczące także krakowskich farbiarzy i tkaczy, liczy 245 sfoliowanych kart, największe o wymiarach 40 x 24 cm (Czubek, 1906, s. 266).

7 Partacz – rzemieślnik niezrzeszony w cechu, wg zrzeszonych – psujący rynek.

8 Półłokiec – jednostka miary, połowa łokcia (1/2 z 576 mm).

9 W tym roku ukazał się pierwszy drukowany katalog rękopisów TNK – W. Seredyński, *Rękopisy Towarzystwa Naukowego systematycznie zestawione* – w którym pojawia się informacja o aktach cechu barchaników.

W pierwszym drukowanym katalogu rękopisów Biblioteki (wówczas Towarzystwa Naukowego Krakowskiego) barchannicy przypisani są do trzech sygnatur: 332. *Protołokoły posiedzeń barchaników i farbierzy krakowskich od r. 1795 do 1816 z przerwami kart 77; obok percepty i expensy tegoż cechu od r. 1795 do r. 1814*; 333. *Protołokoły posiedzeń cechu barchaników i farbierzy od r. 1797 do r. 1836 z przerwami*; 334. *Księga sesyjnalna majstrów barakonicznych farbierzy od r. 1815 do r. 1855* (Seredyński, 1869, s. 51, 52). Zachowane w dość dobrym stanie nie wymagają natychmiastowej interwencji konserwatorskiej, a odpowiednio zabezpieczone i przechowywane zgodnie z wymogami są udostępniane do celów naukowych i ekspozycyjnych.

Do opracowania wybrano dziewięć zestawień finansowych cechu, obejmujących następujące lata: 1812/13 (dalej: AKB, k. 137–138), 1813/14 (AKB, k. 130–132), 1826/27 (k. 64–65r), 1827/28 (AKB, k. 63), 1829/30 (AKB, k. 55v–56r), 1832/33 (AKB, k. 42–43r), 1834/35 (AKB, k. 36–37r), 1835/36 (AKB, k. 18–19) i 1836/37 (AKB, k. 9–10r). Wszystkie prezentowane w aneksie na końcu artykułu edycje to jeden typ dokumentów – przykłady rozliczeń rocznych przychodów i rozchodów. Poza nimi jednostkę tworzą wykazy składki suchedniowej¹⁰, kwity finansowe, korespondencja, listy polecające, informacje o awansach, odpisy przywilejów, statuty¹¹.

Zazwyczaj barchannicy byli połączeni z tkaczami, a krakowscy (jak zanotowano w edytowanych dokumentach) także z farbierzami, a w przygotowanych w edycji dokumentach pojawia się nazwa ‘barchannicy tkacze’. A. Chmiel (Chmiel, 1922, s. 2) zaznaczył jednak, że w pierwszej połowie XVI w. w Krakowie był to cech odrębny, posiadający już w 1539 r. swoją pieczęć – z napisem + S: FRATERNIT: BARCHANIC CRAC, z przedstawieniem bramy krakowskiej. Ponad wiek później, w roku 1650 na pieczęci widniała postać św. Sewera¹² – arcybiskupa Rawenny, trzymającego pastorał o podwójnym krzyżu, poniżej czółenka tkackie i napis w podwójnym otoku: „SIGIL: (vm) BARCHIORUM CIVIT: (atis) CRAC: (oviensis) / S. SEVERVS ARCHIEP: (iscopvs) RAVENNAE”. Poza pieczęcią cech posiadał także własną skrzynię, nazywaną też ladą, zamykaną na dwa klucze, w której przechowywano pieniądze, pieczęcie i dokumenty, a także własną cechową chorągiew, fundowaną ze składek członków. Przykładowo w latach 1829/30 w wykazie przychodów odnotowano dobrowolną

10 Składka suchedniowa – ofiara związana z postem kwartalnym, obchodzonym na początku każdej z pór roku, a obejmującym środę, piątek i sobotę.

11 Cennym uzupełnieniem jest jednostka przechowywana w Archiwum Narodowym w Krakowie, w zespole Akta Miasta Krakowa: *Akta cechu barchaników krakowskich*, sygn. jedn. 3010, obejmująca lata 1564–1838 i zawierająca m.in. korespondencję oraz statuty.

12 Św. Sewer – patron tkaczy i sukienników.

składkę na przygotowanie tejże – sześciu braci wpłaciło łącznie 108 złp (AKB, k. 55v).

Zgodnie z przyjętymi zasadami wspierali także finansowo swoich członków, np. opłacając koszty pogrzebowe oraz przeznaczając datki na jałmużnę.

Rejestry dochodów i wydatków, będące podstawą niniejszego opracowania, są bezcennym źródłem informacji o codziennej działalności cechu, źródłach finansowania oraz wydatkowaniu zgromadzonych pieniędzy. Zarówno rodzaje wpływów, jak i typy wydatków są powtarzalne, sporadycznie pojawiają się jednorazowe nowinki (np. opłata za pogrzeb).

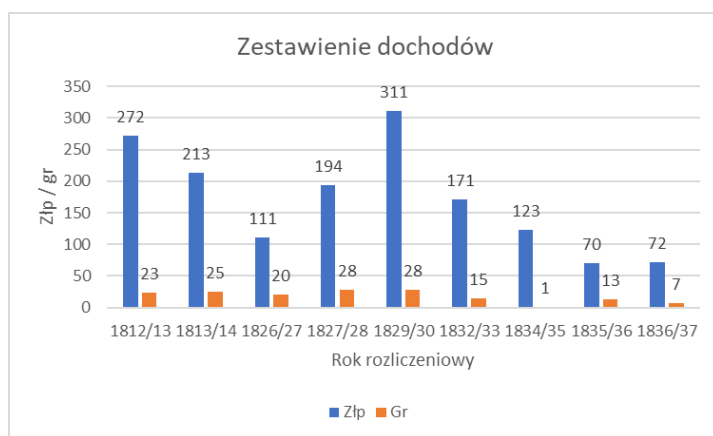
Głównym odnotowanym źródłem dochodów była wspomniana już składka suchedniowa wpłacana w ratach – np. „Złożyły członki grosze suchedniowe św. Macieja 12 złp” (AKB, k. 55v), w całości – np. „Od majstrów cechowych składki za suchedni 26 złp (AKB, k. 130r), lub za kilka lat z góry – np. „Od P. Antoniego Mayer za dwa lata” (AKB, k. 18r), ale też regulowana jako zaległość przez członków cechu – np. „Za zaległość od Kaspra Skawińskiego 4 złp (AKB, k. 36v). Informacje o wpłatach były podawane personalnie, ze wskazaniem wpłacającego – np. „Od Adama Kańskiego suchedniówki kwartalnej” (AKB, k. 130r), lub ogólnie – np. „Złożono składki suchedniowej za dwa kwartały św. Macieja i św. Trójcy 14 złp 15 gr” (AKB, k. 9r), „Według Dziennika Zgromadzenia dochód stały składa się z opłaty przez członków gromadzenia co kwartał suchodniowej, która rocznie wynosi 67 złp 15 gr” (AKB, k. 42r). Łącznie w prezentowanym przedziale czasowym wpływy ze składki wyniosły 489 złp 21 gr.

Drugie pod względem zebranej kwoty źródło dochodu stanowiły opłaty od hierarchii i kolejnych stopni awansu, nazywane np. opłatami od czeladników – „Od czeladnika P. Berdziakiewicza 1 złp 6 gr” (ABK, k. 130r), za wyzwoliny – „Od czeladnika reszty do wyzwolin 6 zł” (ABK, k. 137r), majsterję – „Od Kaspra Surzynskiego majsterji 30 złp” (ABK, k. 130r), młodszeństwo – „Od Stanisława Krupńskiego za młodszeństwo 7 złp” (ABK, k. 130r). Suma uzyskanych z tytułu tych opłat wpływów wyniosła 244 złp 19 gr.

Dużym przychodem, tym razem celowym, była składka na zamówienie chorągwi cechowej. Wymieniona jest raz – w rozliczeniu okresu 1829/30 – wyniosła 108 zł, a wpłacający zostali wymienieni imiennie: po 18 złp wpłacili Franciszek Mayer, Antoni Tenezy, Antoni Demider, Mateusz Wiśniowski, Józef Kowalski, 12 złp uścił Antoni Mayer, 6 złp – Józef Pstruszyński (ABK, k. 55v). Z kwoty tej w tym samym roku wydano 313 złp 20 gr, w tym m.in. „Panu Wasereibowi jak kwit wskazuje za materję – 145 złp, od pozłocenia gałki jak kwit wskazuje – 8 złp, za tasiemkę do chorągwi – 20 gr” (ABK, k. 55v). Z pozostałych do kasy wpłynęło wpłat 69 złp 24 gr.

Ponadto na początku każdego rozliczenia zamieszczano informację o stanie kasy na koniec poprzedniego okresu rozliczeniowego i wartość tę doliczano do bieżącego budżetu, np. w rozliczeniu lat 1812/13 „Remanentem z roku 1812 w skarbie pozostało się – 93 złp, 8 gr” (ABK, k. 55v). Zgodnie z zapisami pozostałości z lat poprzednich stanowiły największą część finansów roku następnego. Łącznie przeniesiono 630 złp 6 gr, a łączny dochód w badanym okresie wyniósł 1542 złp 10 gr. Wartości z poszczególnych lat prezentuje wykres nr 1.

Wykres 1. Zestawienie dochodów cechu barchanników

Opracowanie własne.

Największy przychód ze składek cechowych odnotowano w okresie 1829/30, przy czym prawie 1/3 kwoty stanowiła wspomniana składka celowa na chorągiew. Średni dochód w prezentowanym okresie wyniósł ok. 171 złp. W kilku ostatnich latach zaobserwować można tendencję malejącą, a biorąc pod uwagę okresy krańcowe: 1812/13 – 272 złp 23 gr, 1836/37 – 72 złp 7 gr, znaczący, prawie czterokrotny spadek wpłacanych należności. Z kolei różnica pomiędzy rokiem najlepszym a najłabszym wynosi 240 złp 17 gr.

Dochody cechu przeznaczone były na pokrywanie kosztów jego funkcjonowania wynikających z zapisów statutowych oraz powziętych zobowiązań. Łącznie wydatki w badanym okresie wyniosły 1256 złp 4 gr. Zestawienie przedstawiono na wykresie nr 2.

Najbardziej kosztowne było uczestniczenie członków cechu w praktykach religijnych – nabożeństwach, zamawianie mszy błagalnych, wybieranie jednego kościoła, który był wspierany finansowo, obchodzenie tzw. suchych dni – łączny koszt wyniósł 313 złp 6 gr. Środki przeznaczano

np. na: „Od ubrania kaplicy na Boże Ciało – 5 złp, Za lampy szklane do kaplicy – 3 złp 18 gr” (ABK, k. 137r), „Za światło na Boże Ciało – 30 złp” (ABK, k. 137v), „Za dzbanuszki na kwiatki do kaplicy – 2 złp, Za roczne msze św. suchedniowe – 8 złp, Dla muzyki za wotywę na św. Sebastian – 14 złp” (ABK, k. 130v), „Od prania firanek w kościele – 1 złp” (ABK, k. 43r). Kolejne co do wielkości były wydatki administracyjne, związane z opłatami za obecność komisarza oraz usługi pisarza – odpowiednio 122 złp i 10 złp 5 gr, zapisywane jako: „Za dwie sesyje¹³ p. komisarzowi – 8 złp, Pisarzowi od wygotowania rachunków – 2 zł” (ABK, k. 137v), „P. Komisarzowi od sesji na św. Maciej – 4 złp, Za trzy sesyje P. pisarzowi cechowemu 6 złp” (ABK, k. 130), oraz środki, które pożyczono – 108 złp, np. „Józefowi Swidowskiemu pożyczono 100 złp” (ABK, k. 63v). Ponoszone na ten cel wydatki są też dowodem dla twierdzenia F. Kiryka (Kiryk, 2007, s. 79), że „praktyki religijne wycisnęły silne piętno na życiu rzemieślniczych organizacji zawodowych”.

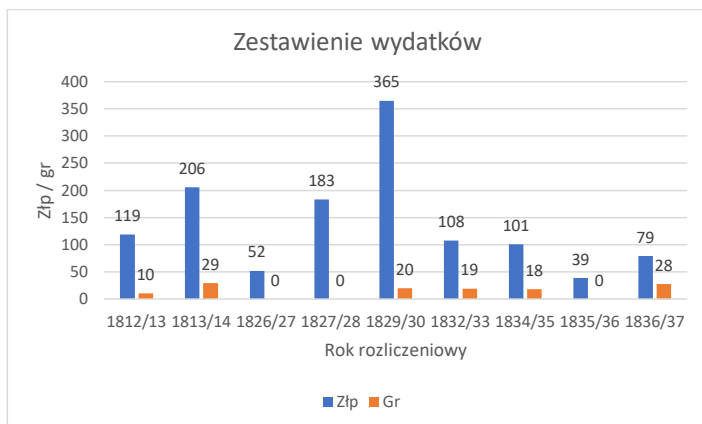
W grupie większych wydatków znalazły się także wypłaty dla czeladzi wędrowniej – 57 złp 6 gr, przykładowo „Dla czeladzi wędrowniej – 6 złp” (ABK, k. 130v), „Czeladzi wędrowniej na drogę – 3 złp 6 gr” (ABK, k. 43r), oraz zakup materiałów biurowych – 55 złp, np. „Na papier, atrament i lak – 6 złp” (ABK, 56r), „Na kałamarz, piaselniczkę, lenią, ołówek, papier i pióra – 3 złp” (ABK, k. 130v). Ponadto wydawano je m.in. konsolacje – 43 złp 29 gr, np. „Po sesji elekcjonalnej na konsolacją dla braci – 6 złp 24 gr, Po sesji suchedniowej na św. Maciej na konsolacją” (ABK, k. 130r). Dwukrotnie pojawia się zapis o „nieuchronnych potrzebach” (1812/13 – ABK, k. 137v, 1813/14 – ABK, k. 130v) – łącznie na kwotę 11 złp 18 gr, oraz o pokryciu kosztów pogrzebowych (1827/28, 1832/33) – w sumie 28 zł, np. „Andrzejowi Smietańskiemu na pogrzeb – 20 złp” (ABK, k. 63v), zaś na jałmużnę przeznaczono 6 złp.

Oddzielną grupę kosztów stanowi przygotowanie chorągwi cechowej (łącznie 316 złp 20 gr) – wydatki te pokryto w większości ze składki celowej, którą już opisano.

Największe koszty poniesiono w okresie rozliczeniowym 1829/30, co związane było z zakupem chorągwi (313 złp 20 gr) i wyniosły one łącznie 365 złp 20 gr, najmniejsze w rozliczeniu za czas 1835/36 – 39 złp. Średnio cech wydawał ok. 140 złp rocznie, jednak dwukrotnie suma wydatków przekroczyła wpływy: w latach 1829/30 – różnica wyniosła 53 złp 92 gr, i w latach 1836/37 – 7 złp 21 gr.

13 Sesyja, sesja – zebranie cechowe zwyczajne (zgodnie ze statutem i kalendarzem, dotyczące zazwyczaj spraw bieżących) oraz nadzwyczajne (np. z powodu nakazu rajców, egzaminów i wyzwolin).

Wykres 2. Zestawienie wydatków

Opracowanie własne.

Podsumowanie

Dzięki zachowanym i zaprezentowanym archiwaliom można nie tylko zbadać zamożność cechu barchanników krakowskich jako zgromadzenia, opisać cechowe rytuały, spotkania, gromadzenie funduszy i ich wydatkowanie, ale także przyjrzeć się jego funkcjonowaniu w tkance społecznej pierwszej połowy XIX-wiecznego Krakowa, relacjom z miastem, udziałowi w życiu społecznym, gospodarczym, kulturowym i religijnym. Wśród przyjmowanych do cechowej kasy wpłat odnotowano te związane z przynależnością do konkretnej grupy zawodowej, a opisany udział zrzeszonych braci w spotkaniach i obrzędach był wyrazem bycia częścią wspólnoty barchanników. Z kolei wydatki poczynione z cechowej kasy pozwalają prześledzić codzienne i odświętne potrzeby barchanników wynikające z zapisów statutowych, ale także bieżących, standardowych i ekstraordynaryjnych potrzeb.

Aneks

Nota edytorska

Przygotowaną edycję źródeł opracowano zgodnie z zasadami zaproponowanymi przez Kazimierza Lepszego (Lepszy, 1953) oraz Ireneusza Ihnatowicza (Ihnatowicz, 1962). Posiłkowano się także opracowaniami dokumentów XIX-wiecznych opublikowanych przez Ewę Danowską (Danowska, 2008, 2019).

Edycje ułożono w porządku chronologicznym – od dokumentu najstarszego (1812/1813) do najnowszego (1836/1837). Dołożono wszelkiej staranności w odczytywaniu zapisów. W miejscach niemożliwych do rozszyfrowania odnotowano [nieczyt.], z kolei zapisy niepewne w odczytaniu oznaczono [?].

Interpunkcję dostosowano do zasad współczesnego języka polskiego, pisownię małą/ wielką literą również, uzupełniono znaki diakrytyczne, foliację kart oznaczono w nawiasach kwadratowych, podobnie użyto tychże do zaznaczenia uzupełnień od autorki opracowania. Zmodernizowano pisownię wg zasad obecnych, np.:

- *y* w funkcji spójnika zamieniono na *i*;
- *i*, *y* w funkcji *j* zamieniono na *j*, np. *iaķ* → *jaķ*, *pozostaie* → *pozostaje*, *wiazd* → *wjazd*, *maystrow* → *majstrów*, *wędrowney* → *wędrownej*;
- *y* w funkcji *i* zamieniono na *i*, np. *Sebastyan* → *Sebastian*;
- podwójne litery zastąpiono pojedynczymi, np. *bilans* → *bilans*, *ķommissarz* → *ķomisarz*, *offiarujęc* → *ofiarujęc*, *sessyja* → *sesyja*, *summa* → *suma*;
- rozwinęto i ujednolicono skróty, np. *w szczegō*: → *w szczegōle*; *d.*, *dn.* → *dnia*; *gro*, *grosz* → *gr*, *sty*: → *styczeń*, *stycznia*; *S.*, *Sgo* → *św.*, *złp*, *Zpol.* → *złp*;
- *x* zastąpiono *ķs*, np. *expensy* → *ķspensy*;
- uzupełniono daty, np. *814* → *[1]814*, oraz dodano skrót *r.* po datach rocznych;
- usunięto końcówki fleksyjne użyte przez spisujących przy cyfrach rzymskich, np. *Igo* → *I*, *Iszym* → *I*, *IIim* → *II*, *IIIego* → *III*, *VIImy* → *VII*;
- terminy łacińskie zapisano kursywą.

Pozostawiono jednak charakterystyczne zapisy z tamtego okresu, np. *elekcyi*, *ķażden*, *ośm*, *ośmnaście*, *siedm*, *siedmdziesiąt*, *Wawrzeniec*, *własnemi* oraz wymiennie, zgodnie z oryginalnym zapisem *świeca/ świca* – zgodnie z podstawową zasadą instrukcji K. Lepszego: „Dla ułatwienia badaczom czytania i zrozumienia źródła należy pisownię tekstu zmodernizować, zachowując jednak o ile możliwości wszystkie jego właściwości językowe”.

Zapożyczenia z języka łacińskiego oddano zgodnie z ówczesną pisownią i wymową, np. *konsolacyja, konsolacyi* (ob. *konsolacja, konsolacji*), *sesyja, sesyi* (ob. *sesja, sesji*). Nie zmieniono zapisów nazwisk, za wyjątkiem ewidentnych poprawek, np. *Krupiński* → *Krupińskiej*. Bez zmian również skróty *P.* w znaczeniu *pan, panu* itd. oraz *W.P.* → *Wielmożny Pan*. Pozostałe zasady z ww. instrukcji nie miały zastosowania w edycji.

Dane zapisane w formie tabelarycznej starano się oddać w takiej samej, zachowując liczbę kolumn, wierszy i liczbowanie kolejnych wpisów (o ile było użyte).

Z racji na niewielką objętość edycji zrezygnowano z zamieszczenia słowniczka na końcu opracowania, umieszczając definicje słownikowe w przypisach dolnych, a przy tym korzystając z *Wielkiego słownika języka polskiego PAN*¹⁴, *Słownik języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego¹⁵, *Encyklopedii PWN*¹⁶ lub wyjaśniając zgodnie z kontekstem użycia. Ponadto tekst zaopatrzone w przypisy rzeczowe, odnoszące się do osób lub faktów, miar itp.

1812/13 (ABK, k. 137–138)

[k. 137r]

Dochód y wychód

W zgromadzeniu Cechu Barchaników Tkaczy z roku 1812 w 1813 skończony w całym Zgromadzeniu przy elekcji złożony.

Za starszeństwa Józefa Swidowskiego i Wawrzeńca Berdziakiewicza¹⁷

Dochód		złp ¹⁸	gr ¹⁹
1.	Remanentem z roku 1812 w skarbie pozostało się	93	8
2.	Od P.P. Majstrów Cechowych składki za suchedni	31	21
3.	Od Kaspra Surzyńskiego majsteryi	36	
4.	Od Stanisława Krupińskiego za młodszeństwo	20	
5.	Od Szczepana Kapnika wstępu	24	
6.	Od czeladnika reszty do wyzwolin	6	
Suma dochodu		210	29
U P. Nalepńskiego [nieczyt.]		40	
U PP. Braci [nieczyt.]		21	24
S[um]a ogólna percepty		272	23

14 *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl/> (dostęp: 27.09.2023).

15 Doroszewski, red., 1958. Pozyskano z: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista> (dostęp: 27.09.2023). (dostęp: 24–27.09.2023).

16 *Encyklopedia PWN*, <https://encyklopedia.pwn.pl/> (dostęp: 27.09.2023).

17 Dopisane inną ręką.

18 Złoty polski – jednostka monetarna równa 30 groszom, wywodząca się z wieku XV.

19 Grosz – 1/30 złotego polskiego.

Wychód

1.	Po sesji elekcjonalnej na konsolacją dla braci	6	12
2.	Na wjazd ministra d[itt]o ²⁰	1	
3.	P. komisarzowi od sesji elekcjonalnej i rachunków	6	
4.	Na Boże Ciało po procesyi na konsolacją dla braci	5	
5.	Od ubrania kaplicy na Boże Ciało	5	
6.	Za lampy szklane do kaplicy	3	18
7.	Za świec trzy	4	
8.	Od sporządzenia firanek	1	15
S[um]a [nieczyt.]		32	15
[k. 137v] Latus		32	15
9.	Za żółte świce	1	
10.	Od prania obrusów	1	
11.	Kościelnemu za suchedni	4	
12.	Za msze suchedniowe	8	
13.	Za wotywę na św. Sebastian	8	
14.	Dla ubogich	4	
15.	Za sesją P. komisarzowi	4	
16.	Czeladzi wędrowniej ²¹	6	12
17.	Za dwie sesyje p. komisarzowi	8	
18.	Za światło na Boże Ciało	30	
19.	Kościelnemu na św. Sebastian za wszelkie usługi	4	
20.	Pisarzowi od wygotowania rachunków	2	
21.	Na nieuchronne cechowe potrzeby i za papier	6	13
Summa wychodu		119	10 ²²
Pozostaje się w skarbie na rok terażniejszy [1]814 w gotowiźnie		93	8
Pozostało się w P. Franciszka Nalepńskiego z roku [1]813 na [1]814		40	
U PP. braci cechowych remanentem za suchedni z roku [1]813 na [1]814		20	4
Suma ogólna wraz remanentem		153	2

20 Ditto/ detto – jak wyżej, zastępowało powtarzające się wyrazy.

21 Czeladź wędrowna/ wędrująca – jednym z wymogów awansu z czeladnika na mistrza w danym cechu było odbycie podróży/ wędrowki, w trakcie której wędrujący nie tylko zdobywał nową wiedzę i kompetencje związane z fachem, ale także pisemne poświadczenia należytego wypełniania obowiązków w trakcie pracy w innych miejscach. Jako przybysz był przyjmowany przez brać cechową, która zapewnić miała mu noclegi we własnej gospodzie (izbie, w której brać cechowa spotykała się, obradowała i biesiadowała) i miejsce pracy. Jeśli jednak takiego nie znaleziono, otrzymywał zasiłek i ruszał w dalszą drogę (zob. Bąkowski, 1903, s. 68–71; Kiryk, 1970, s. 47–63).

22 W rękopisie pomyłka – zapisano 15.

Te rachunki, percepty i ekspensy w obecności wszystkich cechowych braci zwolna czytane i za sprawiedliwe przyznane, które w protokole cechowym własnymi podpisali rękami. Datt: Kraków dnia 23 stycznia 1814 R[ok]u.

xxx Józef Swidowski starszy
Wawrzeniec Berdziakiewicz podstarszy
Myszkowski
Komis[arz] Delegowa[ny]

[k. 1k. 138v]

Prezydent Muncypalności Miasta Wolnego H[andlu] Krakowa

Rachunki niniejsze zatwierdza się.

Kraków, dnia 7 lutego 1814 [r.]

[Stanisław Kostka] Zarzecki²³

[nieczyt.]

Podano dnia 7 lutego 1814

No 984

Do PP. Starszych Tkaczy

1813/14 (ABK, k. 130–132)

[k. 130r]

Dochody, wychód²⁴

W zgromadzeniu Cechu Barchaników Tkaczy z roku 1813 w 1814 skończony, w całym zgromadzeniu za starszeństwa²⁵ Józefa Swidowskiego i Marcina Komenderskiego przy elekcji²⁶ złożony.

Dochód		złp	gr
1.	Remanentem z roku 1813 w skarbie pozostało się	93	8
2.	Od majstrów cechowych składki za suchedni ²⁷	26	
3.	Od Stanisława Krupińskiego majsteryi	20	
4.	Od detto detto za młodzeństwo ²⁸	7	

23 Stanisław Kostka Zarzecki (1765–1853) – prezydent municypalny Miasta Krakowa 1 grudnia 1810–20 listopada 1815 (Biogram w: *Tomy–Poczet Krakowski*, https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,stanislaw-kostka-zarzecki-1003.html; dostęp: 27.09.2023).

24 Wychód – wydatek.

25 Starszeństwo – w hierarchii cechowej najwyższe stanowisko.

26 Elekcja – wybory.

27 Suche dni, suchedni – trzy dni postu: środa, piątek, sobota obchodzone na początku każdej z czterech pór roku.

28 Młodzeństwo – antonim do ‘starszeństwa’, najniższa grupa w danej grupie.

5.	Od Józefa Pstrusinskiego wstępu ²⁹	3	6
6.	Od Adama Kańskiego suchedniówki ³⁰ kwartalnej	4	
7.	Od Macieja Nozki suchedniówki kwartalnej	18	
8.	Od wyzwolin ³¹	9	11
9.	Od Kaspra Surzynskiego majsterzy	30	
10.	Od czeladnika ³² P. Berdziakiewicza	1	6
11.	Od czeladnika Burzenskiego i Swidowskiego	1	24
Suma dochodu		213	25

Wychód

1.	Po sesji elekcjonalnej na konsolację ³³ dla braci	6	24
2.	Za sesją elekcjonalną P. Komisarzowi	6	
3.	P. Pisarzowi od ułożenia rachunków i w protokół zap[isania]	2	15
4.	Po sesji suchedniowej na św. Maciej ³⁴ na konsolację	2	
Suma		17	9
[k. 130v]			
5.	P. Komisarzowi od sesji na św. Maciej	4	
6.	Po sesji deprekalnej ³⁵ na konsolację	2	20
7.	Od prania obrusów po dwa razy	2	
8.	Przy kupnie światła na Boże Ciało ³⁶ na konsolację	2	15
9.	Za światło na Boże Ciało, wachle ³⁷ i całorocznie	86	24
10.	Na kałamarz, piaselniczkę ³⁸ , lenią ³⁹ , ołówek, papier i pióra	3	
11.	Dla czeladzi wędrowniej	6	
12.	Dla ubogich	2	
13.	Kościelnemu za suchedni	4	
14.	Za dzbanuszki na kwiatki do kaplicy	2	
15.	Za lamp 3 szklanych		15
16.	Za rocznie msze św. suchedniowe	8	

29 Wstęp – prawo uczestniczenia w czymś.

30 Suchedniówka – składka finansowa opłacana przy okazji suchych dni.

31 Wyzwoliny – jako obrządek cechowy (awans z terminatora na czeladnika) lub uzyskanie uprawnień po spełnieniu odpowiednich wymagań.

32 Czeladnik – rzemieślnik, w hierarchii cechowej pomiędzy terminatorem a mistrzem.

33 Konsolacja – spotkanie przy poczęstunku.

34 Dzień św. Macieja – święto obchodzone w Kościele katolickim 14 maja.

35 Deprekalna – błagalna, przepraszała.

36 Boże Ciało – święto w Kościele katolickim, obchodzone 60 dni po Wielkanocy.

37 Wachla – pochodnia, głownia.

38 Piaselniczka – pojemniczek na piasek, którym zasypywano tekst napisany atramentem, by ten, schnąc, nie rozmazał się.

39 Lenia – linia, linijka.

17.	Za wotywę na św. Sebastian ⁴⁰	8	
18.	Kościelnemu na św. Sebastian od ubrania kaplicy	2	
19.	Za trzy sesyje P. pisarzowi cechowemu	6	
20.	Na nieuchronne cechowe potrzeby	5	15
21.	Po sesyi na św. Łucję ⁴¹ na konsolacyję	3	6
22.	Za książkę nową na protokół cechowy	6	
23.	Za lój do lamp	4	
24.	Od reparacyi ⁴² obrusów i skrzynki cechowej	4	
25.	Od pożyczenia świc	2	
26.	Dla muzyki za wotywę ⁴³ na św. Sebastian	14	
27.	Po wotwyie na konsolacyję dla muzyki i majstrów	5	
28.	Za lamp trzy		15
Suma wychodu		206	29
Pozostaje się w skrzynce cechu: na rok terażniejszy w gotowiznie ⁴⁴		6	26
U P.P. ⁴⁵ Braci cechowych remanentem za suchedni z roku [1]814 na [1]815		31	

Te rachunki, percepty⁴⁶ i ekspensy⁴⁷ w obecności wszystkich cech[owych] Braci z wolna czytane i za sprawiedliwe przyznane, które w protokole cechowym własnymi podpisali rękami w Krakowie dnia 26 stycznia 1815 roku
 xxx Józef Swidowski, starszy⁴⁸
 xxx Marcin Komenderski podstarszy⁴⁹
 [nieczyt.]
 Stolnik [?] komis[arz] Deleg[egowany]

[k. 132v]

Prezydent Municypalności Miasta Wolnego Handlu Krakowa⁵⁰

Rachunki przez PP. Starszych Cechu Tkaczkiego i Barchaniczego z roku 1814 złożone zatwierdzają się, z tem zastrzeżeniem, aby na przyszłość PP. Starsi rachunki cechowe dokumentami udowodnić starali się.

40 Dzień św. Sebastiana – święto obchodzone w Kościele katolickim 20 stycznia.

41 Dzień św. Łucji – święto obchodzone w Kościele katolickim 13 grudnia.

42 Reparacja – naprawa.

43 Wotywa – intencja, tu w znaczeniu mszy w czyjejs intencji.

44 Gotowizna – gotówka.

45 P.P. – jako ‘panów’.

46 Percepta – dochód.

47 Ekspensa – wydatek.

48 Starszy – cechmistrz, najwyższej w hierarchii cechowej.

49 Podstarszy – drugi najważniejszy tytuł w hierarchii cechowej.

50 Funkcję tę pełnił wówczas Antoni Morbitzer (1757–1824).

Kraków, dnia 12 lutego 1815

[Stanisław Kostka] Zarzecki

Podano 29 stycznia [1]815

Do

PP. Starszych Cechu Tkackiego i Barchanickiego

1826/27 (ABK, k. 64–65r)

[k. 64r]

Rachunek

przychodów i wydatków Zgromadzenia Barchaników i Farbierzy Krakowskich przez podpisanych starszych z roku 1826 na 1827 ułożony stosownie do Reskryptu Wydziału Spraw Wewnętrznych z dnia 9 maja 1822 do n[ume]ru 1560.

Numer bieżący	Wyszczególnienie	W szczegó[le]		W ogóle		Uwagi
		złp	gr	złp	gr	
	Przychód					
	Tytuł I					
	Dochody stałe					
1.	W tym Zgromadzeniu dochodu stałego nie masz					
	Tytuł II					
	Dochody nie stałe					
2.	Z roku 1825 pozostały remanent			30	20	
3.	Całoroczne suchedniowe zbierane kwartalnie	51				
4.	Zaległości suchedniowe czynią razem	30				
	Suma tytułu II			81		
	Przychód z remanentem wynosi			111	20	
	Wydatki					
	Tytuł I					
	Obrządki religijne					
1.	To Zgromadzenie ma oddzielny fundusz, który na to jest poświęcony bez zdawania rachunków					
2.	Na wspomnienie podupadłych magistrów ⁵¹ lub wdów, przy sesji kwartalnej to załatwionym bywa, kaźden, ofiarując podług swego stanu i woli na wsparcie biednego, się składa i to, co zebrany bywa, natychmiast się doręcza, lecz nie ze skarbu.					

51 Magister – starszy cechowy.

k. 64v	Tytuł II					
	Światło woskowe					
3.	Na światło woskowe wydano jak kwit	4				
	Suma tytułu			4		
	Tytuł III					
4.	Oplata czynszu 0.					
	Tytuł IV					
5.	Podatki 0					
	Tytuł V					
6.	Reparacja potrzebna 0					
	Tytuł VI					
	Materyjały piśmienne					
7.	Na papier, atrament i lak ⁵²	8				
	Suma tytułu VI			8		
	Tytuł VII					
	Ekstraordynaryja ⁵³					
8.	Wiele: Komisarzowi honoraryi za trzy sesyje	24				
9.	Dla czeladzi wędrującej	6				
10.	Za krepe ⁵⁴ do chorągwi	3				
11.	Od wyprania obrusa	3				
12.	Od ułożenia i spisania rachunków	4				
	Suma tytułu VII			40		
	Wydatki wynoszą			52		
	Bilans					
	Przychód wraz z remanentem wynosi	111	20			
	Wydatki wynoszą	52				
	Pozostaje w skarbie	59	20			

Krak d. 6 marca 1827
Franciszek Mayer Starszy
Józef Swidowski Podstarszy
A[ntoni] Rozmanith⁵⁵
Wójt G[miny] III oraz komisarz

52 Lak – topliwy materiał służący do odpijania pieczęci.

53 Ekstraordynaria – coś nadzwyczajnego, wyjątkowego; tu: rodzaj wydatków.

54 Krepa – czarna tkanina lub opaska, oznaczająca żalobę.

55 Antoni Rozmanith – wójt Gminy III Miejskiej w latach 1821–1835 (zob.: https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,antoni-rozmanith-1992.html).

[k. 65r]

Wydział Spraw Wewnętrznych i Policji w temacie dotyczącym niniejszem rachunki złożone zatwierdza – Kraków dnia 4 lipca [1]829

Senator prezydujący

x. [nieczyt.]

[podpis nieczyt.]

[pieczętka okrągła, czarna – Wydział Spraw Wewnętrznych i Policji w Senacie Rządzącym w M. Krakowskiego Okręgu]

1827/28 (ABK, k. 63)

[k. 63r]

Rachunek przychodów i wydatków Zgromadzenia Falbierzy i Barchaników Krakowskich stosownie do Reskryptu Wydziału Spraw Wewnętrznych z dnia 9 maja 1822 do N[ume]ru 1560 na rok 1827/28 ułożony

Numer bieżący	Wyszczególnienie	W szczególe		W ogóle	
		złp	gr	złp	gr
	Przychód				
	Tytuł I				
	Dochody stałe				
1.	W tym Zgromadzeniu dochó[d] stały: nie masz				
	Tytuł II				
	Dochody niestałe	K			
2.	Z roku zeszłego pozostał remanent			90	26
3.	Z opłaty grosza suchedniowego	60			
4.	A conto ⁵⁶ Magisterji od Jana Schmidt	6			
5.	Od wyzwolin Macieja Moty	3	6		
6.	A conto Magisterji od Mikowskiego	34	26		
	Suma tytułu II			107	2
	Przychód z remane[ntu] wynosi			194	28
	Wydatki				
	Tytuł I				
	Obrządki religijne				
1.	To Zgromadzenie ma oddzielny fundusz z niciarek ⁵⁷ których zastąpiony bez rachunków przez P. Podstarszego bywa				
	Tytuł II				
2.	Na światło woskowe wydano	8			

⁵⁶ *A conto* – jako zaliczka.

⁵⁷ Niciarka – maszyna do produkcji nici.

	Suma tytułu II			8	
[k. 63v]	Przeniesienie			8	
	Tytuł III				
3.	Opłata czynszu 0.				
	Tytuł IV				
4.	Podatki 0				
	Tytuł V				
5.	Reparacja potrzebna 0				
	Tytuł VI				
6.	Na papier, atrament, lak i świece	6			
	Suma tytułu VI			6	
	Tytuł VII				
	Ekstraordinaryja				
7.	Wielę: Komisarzowi honorarium	18			
8.	Czeladzi wędrowniej	8			
9.	Andrzejowi Smietańskiemu na pogrzeb	20			
10.	Józefowi Swidowskiemu pożyczono	100			
11.	Od ułożenia rachunków i spisania	3			
12.	Od pisania próśb przeciw przeszkodników ⁵⁸	10			
13.	D[itt]o tłumaczenia do Wy[sokiego] Senatu przeciw Berdziakiewiczowi	10			
	Suma tytuł VII			169	
	Wydatki wynoszą			183	
	Bilans				
	Przychód wraz z remanentem wynosi	194	28		
	Wydatki wynoszą	183			
	Pozostaje reman[entem]	11	28		

1829/30 (ABK, 55v–56r)

[k. 55v]

Przychód

	złp	gr
Remanentem z roku [1]829 dnia 20 Sty[cznia] pozostało	131	28
Złożyły członki cechowe grosze suchedniowe św. Macieja	12	
Od suchedniowe Józefa Chrackiego	4	
Złożyły członki grosze suchedniowe Św. Trójcy ⁵⁹	12	

58 Przeszkodnik – inne określenie partacza, osoby oferującej swoje usługi i wyroby, a niezrzeszonej w cechu.

59 Dzień św. Trójcy – święto w Kościele katolickim obchodzone w niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego.

Złożyły członki grosze suchedniowe na św. Mateusz	12	
Zaległość Skawinski	4	
Wawrzeńcowa Berdziackiewiczowa	2	
Józef Chracki	2	
Złożyły członki grosze suchedniowe Św. Łucyi	8	
Zaległość odebrałem	4	
Jan Smit a conto majsteryje	12	
Składka dobrowolna na sprawienie chorągwi cechowy		
Franciszek Mayer	18	
Antoni Tenezy	18	
Antoni Demider	18	
Mateusz Wisniowski	18	
Józef Kowalski	18	
Antoni Mayer	12	
Józef Pstruszyński	6	
Przychodu razem złp	311	28

[k. 56r]

	złp	gr
Dnia 20 sty[cznia] [1]829 W.P. Komisarzowi Zł.	8	
Od ułożenia i spisania rachunków	3	
Dnia 20 sty[cznia] na konsolacyję	2	
Dla czeladzi wędrujący	8	
Na papier, atrament i lak	6	
Andrzej Smietański winien do skarbu	20	
Wincentemu Kołodziejczykowi na książeczkę	2	10
Fiuksowi za odwiezienie Salhbergowej do szpitala	1	
Kościelnem	1	20
Wydałem na chorągiew		
Panu Wasereibowi jak kwit wskazuje za materyję	145	
Malarzowi jak kwit wskazuje	130	
Za franzle ⁶⁰ jak kwit wskazuje	24	
Za przyszycie franzli	4	
Od pozłocenia galki jak kwit wskazuje	8	
Lakiernikowi od lakierowania laski	1	
Stolarzowi od reparowania laski	1	
Za tasiemkę do chorągwi		20
Wychodu razem złp	365	20

60 Franzle – frędzle.

1832/1833 (ABK, k. 42–43r)

[k. 42r]

Etat

Przychodu i wydatków zgromadzenia Barchaników i Farbierzy Krakowskich stosownie do Reskryptu Wydziału Spraw Wewnętrznych z dnia 9 maja 1832 r. do n[umeru] 1560 przez podpisanych starszych z roku 1833 ułożony.

Numer porzą [dkowy]	Wyszczególnienie	W szczególe		W ogóle	
		złp	gr	złp	gr
	Przychód				
	Tytuł I				
	Dochody stałe				
1.	W Zgromadzeniu Barchaników i Farbierzy żaden dochód stały nie znajduje się.				
	Tytuł II				
	Dochody niestałe				
2.	Według Dziennika Zgromadzenia dochód stały składa się z opłaty przez członków Zgromadzenia co kwartał suchedniowej, która rocznie wynosi	67	15		
3.	Remanent z roku 1832 pozostały	70			
4.	Podobnież z wstępnego na majsteryją	30			
5.	Za wędrówkę od Ruszkiewicza	4			
	Dochody wynoszą w ogóle			171	15
	Wydatki				
	Tytuł I				
	Obrządki religijne				
6.	Na msze św. cztery razy do roku według praw Zgromadzenia służących za jedne po złp 3	12			
	Suma Tytułu I			12	
	Zniesienie			12	
[k. 42v]	Przeniesienie			12	
7.	Na wotywę św. Sebastiana	20	18		
	Suma z przeniesienia			20	18
	W ogóle czynią sumą				
	Tytułu I			32	18
	Tytuł II				
	Światło wosk i lampy				

8.	Na lampy wyekspensowano ⁶¹	2	5		
	Suma tytułu II			2	5
	Tytuł III				
	Materyjały piśmienne				
9.	Na papier ordynaryjny ⁶² atrament, pióra i lak w ciągu całego roku	6			
10.	Na papier stemplowy w interesach Zgromadzenia	2			
	Suma tytułu III			8	
	Tytuł IV				
	Ekstraordynaryjne wydatki				
11.	Wiele Komisarzowi Rządowemu	12			
12.	Od spisania i ułożenia rachunków	4			
13.	Od pisania prośby w interesie Chradzkiego	5			
14.	<i>Detto</i> w interesie Dziendziela	5			
15.	<i>Detto</i> Chradzkiego i Wrońskiego	8	15		
16.	Na pogrzeb Krupińskiego	8			
17.	Wypożyczono Slusarskiemu podupad [?]	8			
18.	Za spisanie prośby do Wydziału Spr[aw] W[ewnętrznych] względem uciążli[wości] w opłacie od wyrobów	4			
	Zniesienie Tytułu IV	54	15		
				42	23
[k. 43r]	Przeniesienie	54	15	42	23
19.	Za pisanie prośby w interesie małżonków Wrońskich	6	5		
20.	Policyj[an]om i Ordynansowi ⁶³	1			
21.	Od prania firanek w kościele	1			
22.	Czeladzi wędrowniej na drogę	3	6		
	Suma Tytułu IV	65	26	65	26
	Ogół wydatków wynosi			108	19
	Bilans				
	Przychód wynosi złp 171 – 15				
	Wychód --//-- d[itt]o 108 – 19				
	Pozostaje w skar[bcu] złp 62 – 16				

Wyraźnie zł[oty] polskich sześćdziesiąt dwa groszy 16, które na rok 1834 w skarbie pozostają.

61 Wyekspensować – wydać.

62 Ordynaryjny – zgodny z zapisami regulaminowymi, zwyczajami.

63 Ordynans – przyboczny oficera, żołnierz pełniący stałą codzienną służbę.

Kraków, dnia 22 stycznia 1834 [r.].

A[ntoni] Rozmanith

Wójt G[miny] III i Komis[arz]

Franciszek Mayer starszy

Mateusz Wisniowski podstarszy

Niniejszy rachunek, tak co do przychodu, jak i rozchodu po odczytaniu i zrewidowaniu onegoż podpisani do zakwitowania z strony Zgromadzenia swego delegowani ważny uznając i przyjmując, takowy w imieniu całego Cechu Farbierzy i Barchaników Krakowskich własnoręcznym podpisem stwierdzają.

Kraków, dnia 2 marca 1834 [r.]

[pieczęć lakowa cechowa, ze św. Sewerem]

1834/35 (ABK, k. 36–37r)

[k. 36r]

Rachunki z roku 1834 z dnia 20 stycz[nia] [1]834 do dnia 20 stycz[nia] [1]835 na posiedzeniu w dniu 20 stycznia 1835 r. złożone

[k. 36v]

Przychód

Z roku [1]834

Od dnia 20 stycznia [1]834 r. do dnia 20 stycznia [1]835 r.

Pozostało remanentu w skarbcu	67	g. 16
Za dwie sesyje razem św. Macieja i św. Trójcy grosze suchedniowe	20	
Za dwie sesyje razem św. Mateusza i św. Łucji grosze suchedniowe	15	
Za zaległość od Kaspra Skawińskiego	4	
Od Berdziechowiczowej wdowy	2	
P. Slusarski oddał dług	8	
Smietańska		15
Od p. Franciszka Ruszkiewicza z roku [1]834	4	
P. Pstruszyńskiego	2	
Suma przychodu	123	1

Wyrażnie złotych sto dwadzieścia trzy grosz jeden.

[k. 37r]

Rozchód

Panu Komisarzowi za sesyją dn[ia] 20 stycz[nia] [1]834	8	
Za spisanie rachunków p. Pisarzowi	4	
Panu Glückselemu za pisanie prośby do Wydziału w interesie Jozefoskiej i Chrackiego dn[ia] 20 sierp[nia] [1]834 jak kwit wskazuje	11	15

<i>Detto</i> w interesie Franciszce Pogankiewiczównie i Antonin[ie] Kesza- kowskiej, tudzież starozakonnemu Jakubowi Piaseckiemu 23 list[opada] [1]824	11	
<i>Detto</i> w interesie Chreseckiego dn[ia] 1 sty[cznia] [1]835	3	15
Za 6 świec woskowych do kaplicy od Ksi[ęży] Dominikanów kupionych jak kwit wskazuje	30	
Panu Raydkiemu w interesie Józefowskiej	10	
Za 4 mszy św. suchedniowe	12	
Panu Wisniowskiemu na konsolację dałem	2	12
Na papier, atrament i lak	6	
Dla wędrowniej czeladzi	3	6
Suma rozchodu	101	18

Wyrażnie złotych sto jeden groszy ośmnaście.

Bilans

Przychód wynosi złotych 123 gr 1

Rozchód --/-- --/-- --/-- 102 --/-- 18

Pozostanie w skarbie do dnia 20 styczeń [1]835 roku --/-- 21 --/-- 13

Niniejsze rachunki szczegółowe jako udowodnione w imieniu całego cechu
jako upoważnieni kwitując, własnoręcznego podpisem utwierdzamy.

Działo się na posiedzeniu 20 stycznia 1835 r.

Pstruszyński

Józef Kowalski

1835/36 (ABK, k. 18–19)

[k. 18r]

Przychód

Od dnia 20 stycz[nia] 1835 r. do dnia 20 stycz[nia] 1836 r.

	złp	gr
Pozostało remanentem na skarbie	21	13
Złożyli do skarbu kwartalne św. Macieja groszy suchego	9	
<i>D[it]o</i> św. Trójcy <i>d[it]o</i>	7	
<i>D[it]o</i> św. Mateusza	5	
Od Kaspra Skawińskiego za rok cały	4	
Od Berdziuchiewiczowej wdowy	2	
Od Krupinskiej wdowy		15
Od Skawińskiej wdowy		15
Od P. Antoniego Mayer za dwa lata	8	
Złożyli do skarbcza sesyją św. Łucyi	13	
	70	13

Wyrażnie przychodu złp siedemdziesiąt groszy trzynaście

Mikułowski Komisarz Rządowy
F[ranciszek] Mayer starszy
M[ateusz] Wisniowski podstarszy

[k. 19r]

Rozchód

Od dnia 20 stycznia 1835 r. do dnia 20 stycznia 1836 r.

	złp	gr
Panu komisarzowi dn[ia] 20 stycz[nia] 1835 honorarium	8	
W interesie Jozefowskiej za pisanie prośby do Wydziału Spraw Wewnętrznych	5	15
W temże samym interesie	3	15
Na 4 mszy św. w Kaplicy OO. Dominikanów	12	
Na papier, atrament i lak na cały rok	6	
Dla czeladzi wędrującej	4	6
	39	6

Rozchodu złp trzydzieści dziewięć gr sześć

Pozostaje więc reszty w skarbie na remanent złp 31 gr 7

Mikułowski Kom[isarz] Rządowy

F[ranciszek] Mayer

Józef Kowalski

Pstruczyński

Kasper Skawiński

[k. 18r – 19v]

Wydział Spraw Wewnętrznych

i Policji w Senacie M. Krakowa

niniejszy rachunek cechowy tak przychodu,

jako też i rozchodu zatwierdza

Kraków dnia 26 stycznia [1]836 r.

Senator Prezydujący

Michałowski

Sekretarz Wydziału

K[nieczyt.]

[pieczętka okrągła, czarna – Wydział Spraw Wewnętrznych i Policji
w Senacie Rządzącym w M. Krakowskiego Okręgu]

1836/37 (ABK, k. 9–10r)

[k. 9r]

Przychód

Gotowizny poczynając od dn[ia] 20 stycznia 1836 r. do dn[ia] 19 lutego 1837 r.

		złp	gr
1.	Pozostało remenantem z roku zeszłego	31	7
2.	Złożono składki suchedniowej za dwa kwartały św. Macieja i św. Trójcy	14	15
3.	Składki suchedniowej za kwartał trzeci wybrano	17	0
4.	Składki suchedniowej na kwartał czwarty wybrano	9	15
	Razem	72	7

Wyraźnie przychodu było złp siedmdziesiąt dwa gr siedem
No 1258

F[ranciszek] Mayer Starszy

M[atęsz] Wisniowski Podstarszy

Wydział Spraw Wewnętrznych i Pokoju w Senacie Rządzącym Wolnego Miasta Krakowa i jego okręgu rachunek z przychoda złp siedmdziesiąt dwa groszy siedm i rozchód w kwocie złp sześćdziesiąt dziewięć groszy dwadzieścia ośm niniejszym zatwierdza.

Kraków, d[nia] 6 marca 1837 r.

Senator rezydujący⁶⁴

Michałowski

[podpis nieczytelny]

[podpis nieczytelny]

[pieczętka okrągła, czarna – Wydział Spraw Wewnętrznych i Policji w Senacie Rządzącym w M. Krakowskiego Okręgu]

[k. 10r]

Rozchód

Gotowizny od dn[ia] 20 stycznia 1836 r. do dnia 19 lutego 1837 r.

		złp	gr
1.	P[a]nu Komisarzowi dnia 20 stycznia 1836 r. za sesyją	8	
2.	Pisarzowi na tejże sesyi	4	
3.	Dnia 29 września 1836 r. komisarzowi za sesyją	8	
4.	Pisarzowi na tejże sesyi	4	
5.	Na cztery msze w kaplicy OO. Dominikanów	12	
6.	Za światło OO. Dominikanom jak kwit	25	16
7.	Dla Czeladzi wędrującej	2	12
8.	Na papier, atrament i lak na cały rok	6	
		69	28

64 Senator rezydujący – członek rady miejskiej.

Wyraźnie rozchodu było od dn[ia] 20 stycznia 1836 r. do dnia 19 lutego 1837 r. złp sześćdziesiąt dziewięć groszy dwadzieścia ośm, który rozchód to jest złp 69 gr 28 potrąciwszy od przychodu, to jest złp 72 gr 7, pozostaje na remanent złp 2 gr 9 na rok przyszły.

Mikułowski

Komisarz

F[ranciszek] Mayer Starszy

M[atysz] Wisniowski Podstarszy

Józef Kowalski

Antoni Mayer

BIBLIOGRAFIA

Rękopisy:

Biblioteka Naukowa PAU i PAN, sygn. rkps 1571: *Akta krakowskich farbiarzy, barchaników i tkaczy (1764–1845)*.

Biblioteka Jagiellońska, sygn. Rkp. 16 IV: *Kodeks Baltazara Behema*. Pozy-skano z: https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=287325&from=&dirids=1&ver_id=&lp=2&Q (dostęp: 23.09.2023).

Biblioteka Jagiellońska, sygn. Rkp. 5353: Pauli, Ż. *Cechy krakowskie w porządku abecadłowym, cech barchaników, cech złotników*. Pozy-skano z: <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/667844/edition/762826#description> (dostęp: 23.09.2023).

Opracowania:

Ameisenowa, Z. (1961). *Kodeks Baltazara Behema*. Warszawa: Auriga Oficyna Wydawnicza.

Arlamowski, K. (1931). *Dzieje przemysłowych cechów rzemieślniczych w dawnej Polsce*. Przemysł: Drukarnia Jana Łazora.

Antoni Rozmanith. Pozy-skano z: https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,antoni-rozmanith-1992.html (dostęp: 27.09.2023).

Barchan – Wielki słownik języka polskiego PAN. Pozy-skano z: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/99844/barchan/5241914/tkanina> (dostęp: 23.09.2023).

Barchan. W: A. Brücker (1957). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 15.

Barchan. W: S. Urbańczyk (red.) (1953). *Słownik staropolski*. T. 1, A–. Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 61–62.

Barchan. W: S.B. Linde (1854). *Słownik języka polskiego*. T. 1, A–F. Lwów: W Drukarni Zakładu Ossolińskich, 57.

- Barchanowy* – *Wielki słownik języka polskiego PAN*. Pozyskano z: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/99845/barchanowy#chronologizacja> (dostęp: 23.09.2023).
- Bardel, F. (1901). *Cech Piekarzy Krakowskich w czasach Rzeczypospolitej polskiej: na podstawie ksiąg i dokumentów tego cechu*. Kraków: nakładem Cechu Piekarzy Krakowskich.
- Bąkowski, K. (1903). *Dawne cechy krakowskie (z rycinami)*. Kraków: nakładem Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa.
- Bogucka, M. (1984). *Gdańscy ludzie morza w XVI–XVIII w.* Gdańsk: Wydawnictwo Morskie.
- Bogucka, M. (1962). *Gdańsk jako ośrodek produkcyjny w XIV–XVII w.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Charewiczowa, Ł. (1929). *Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej*. Lwów: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Chmiel, A. (1922). *Godła rzemieślnicze i przemysłowe krakowskie od połowy XIV w. aż do XX w.: z 8 rycinami w tekście i 121 na tablicach*. Kraków: nakł. i druk M. Muzeum Przemysłowego im. A. Baranieckiego.
- Chotkowski, W. (1891). *Rzemiosła i cechy krakowskie w XV w.* Kraków: nakładem autora: G. Gebethner i Sp.
- Czubek, J. (1906). *Katalog rękopisów Akademii Umiejętności w Krakowie*. Kraków: Akademia Umiejętności.
- Danowska, E. (2008). Posiadłość Stanisława Konopki w Krakowie: opis z 1837 roku. *Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, R. LIII, 107–137.
- Danowska, E. (2019). Codziennosc w rzeczach śp. Emilii z Friedleinów Majerowej: inwentarz pośmiertny z 1842 r. *Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, R. LXIV, 53–86.
- Doroszewski, W. (red.) (1958). *Słownik języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna. Pozyskano z: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista> (dostęp: 27.09.2023).
- Dryja, S. (2009). Technologia produkcji słodowniczej i piwowarskiej w średniowieczu i na początku ery nowożytnej w Krakowie. W: J. Chudziakowa (red.), *Wytwórczość w Polsce średniowiecznej i nowożytnej. Archaeologia Historica Polona*, t. 18, Toruń, 185–208.
- Dryja, S. (2011). Krakowskie miary piwowarskie w XVI wieku. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, R. LIX, nr 1, 3–25.
- Dryja, S. (2012). Kobieta w krakowskim przemyśle słodowniczo-piwowarskim doby wczesnonowożytnej w świetle testamentów i dokumentów podatkowych. *Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego*, t. IV, s. 96–116.
- Dryja, S. (2017). Podatki i opłaty pobierane od piwowarów krakowskich w XVI i pierwszej połowie XVII wieku. Reforma czopowego z czasów panowania Stefana Batorego i jej wpływ na piwowarstwo krakowskie. *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych*, R. LXXXVIII, 67–94.

- Dryja, S. (2021). Ekonomiczny aspekt funkcjonowania zakładu rzemieślniczego w Krakowie pod koniec XVI i w pierwszej połowie XVII wieku na przykładzie przedsiębiorstwa piwowarsko-karczmarzkiego. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, 69 (1), 39–55.
- Encyklopedia PWN*. Pozyskano z: <https://encyklopedia.pwn.pl/> (dostęp: 23.09.2023).
- Fabiański, M. (tekst), Podlecki, J. (fot.) (2000). *Miniatury z „Kodeksu Baltazara Behema”*. Kraków: Wydawnictwo „Karpaty” – Andrzej Łączyński.
- Gach, P.P. (2000). Krakowskie prawodawstwo cechowe w X, XVI i na początku XVII stulecia. *Roczniki Humanistyczne*, t. 48, nr 2, zesz.spec., 145–164.
- Gadocha, M. (2012). *Cech piekarzy i handel chlebem w Krakowie w okresie nowożytnym*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Gąsiorowski, W. (1860). *Cechy krakowskie. Ich dzieje ordynacye, listy, swobody, zwyczajy i t.p. jako materyał do historii sztuk, rzemioł, przemysłu dawnej Polski, a mianowicie wzrostu, kwitnienia i upadku tychże w Krakowie. Z aktów cechowych i innych rękopisów*. Kraków: nakładem Czcionkarni Ż.J. Wywialkowskiego.
- Grodziski, S. (1955). Stosunek szlachty do cechów w świetle statutu warszawskiego. *Czasopismo Prawno-Historyczne*, t. 6, z. 2, 178–193.
- Herbst, S. (1933). *Toruńskie cechy rzemieślnicze*. Toruń: Nakładem Cechów Toruńskich Drukarnia Toruńska S.A.
- Ihnatowicz, I. (1962). Projekt instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych XIX i pocz. XX wieku. *Studia Źródłoznawcze*, t. 7, 99–123.
- Kiryk, F. (1970). Z dziejów wędrówek czeladników krakowskiego rzemiosła metalowego. *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*, z. 35. *Prace Historyczne* V, 47–63
- Kiryk, F. (2007). Porządek cechowy w lokacyjnym Krakowie. W: J. Rajman (red.), *Kraków. Studia z dziejów miasta. W 750 rocznicę lokacji*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 76–86.
- Klepacka, J. (1957). *Zabytki cechowe w zbiorach Muzeum Historycznego miasta Krakowa*. Kraków: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.
- Król, M. (2023). Cechy krakowskie w XIV–XVI wieku. *Biblioteka Krakowska*, nr 169, Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Kucia, A. (2010). Funkcje rzemieślniczo-handlowe rynku średniowiecznego Krakowa, Kazimierza i Kleparza. *Wratislavia Antiqua. Studia z dziejów Wrocławia*, t. 13, 259–267.
- Kumaniecki, K.W. (1906). *Cechy rękodzielnicze w Krakowie*. Kraków: [n.].
- Lepszy, K. (1953). *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI w. do poł. XIX w.* Wrocław: Zakład im. Ossolińskich.
- Łuszczkiewicz, W. (1986). Obrazy szkół cechowych polskich XV-go, XVI-go i XVII-go wieku. *Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne*, t. 3, nr 3, l. 5–28, tabl.

- Moskal, K. (2014), Cechy jako bractwa religijne. Zabytki w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa związane z życiem religijnym cechów. W: D. Burdzy i B. Wojciechowska (red.), *Bractwa religijne w średniowieczu w okresie nowożytnym (do końca XVIII w.)*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 353–365.
- Moskal, K. (2018). Chorągiew cechu rybaków krakowskich i kazimierskich w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. *Rocznik Krakowski*, t. LXXXIV, 2018, 121–132.
- Myśliński, M. (2011). *Złotnicy krakowscy i ich cech w latach autonomii galicyjskiej 1866–1914*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Piekosiński, F. (1885). *Prawa i przywileje m. Krakowa*, t. 1. Kraków: Akademia Umiejętności, 492–493.
- Poczet Krakowski*. Pozyskano z: <https://www.poczetkrakowski.pl/> (dostęp: 23.09.2023).
- Rozanow, Z. (2017). *Sekrety miniatur kodeksu Baltazara Behema*. Katowice: Wydawnictwo „Sapientia”.
- Rybarski, R. (1928). *Handel i polityka handlowa w XVI stuleciu*. T. 1: *Rozwój handlu i polityki handlowej*, Poznań: Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania.
- Seredyński, W. (1869). *Rękopisy Towarzystwa Naukowego systematycznie zestawione*. Kraków: Towarzystwo Naukowe Krakowskie, 51.
- Stanisław Kostka Zarzecki*. Pozyskano z: https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,stanislaw-kostka-zarzecki-1003.html (dostęp: 27.09.2023).
- Stesłowicz, W. (1892). *Cechy krakowskie w okresie powstania i wzrostu*. Lwów: [Towarzystwo Historyczne].
- Tandecki, J. (1983). *Cechy rzemieślnicze w Toruniu i Chełmnie. Zarys dziejów*. Toruń: Toruńskie Towarzystwo Kultury.
- Turnau, I. (1999). *Słownik ubiorów: tkaniny, wyroby pozatkackie, skóry, broń i klejnoty oraz barwy znane w Polsce od średniowiecza do początku XIX w.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 19.
- Wielki słownik języka polskiego PAN*. Pozyskano z: <https://wsjp.pl/> (dostęp: 27.09.2023).

Agnieszka Fluda-Krokos – doktor nauk humanistycznych; adiunkta na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektorka Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie; autorka ponad 130 publikacji naukowych i popularnonaukowych, uczestniczka czynna ponad 70 konferencji naukowych; zainteresowana badawcze skupione wokół źródeł informacji, bibliotek, dziedzictwa kulturowego, znaków proveniencyjnych (szczególnie ekslibrisów).